

37 . 13

UNDERSVISINGSVEJLEDNING
FOR FOLKESKOLEN

1

*Fremmed-
sprogede
elever
1979*

UNDERSVINGSMINISTERIET

UNDERVISNINGSVEJLEDNING
FOR FOLKESKOLEN

1

*Fremmedsprogede
elever*

ISBN 87-503-2829-8

Forord

I de senere år har der i stigende grad fundet tilflytning sted af børn fra udlandet, og folkeskolen har måttet træffe særlige foranstaltninger til undervisning af denne nye elevgruppe.

Da der for første gang med undervisningsministeriets cirkulære af 30. november 1970 om undervisning i folkeskolen af udenlandske børn blev udsendt generelle retningslinjer inden for området, var der kun få og spredte erfaringer at bygge på.

Da man i henhold til lov om folkeskolen af 26. juni 1975 udarbejdede bekendtgørelsen af 8. marts 1976 om folkeskolens undervisning af fremmedsproge-

de elever var der tilvejebragt et langt bredere erfaringsgrundlag, derunder også fra tilsvarende undervisning i udlandet.

Den efterfølgende vejledning er tænkt som en støtte for de lokale skolemyndigheder og lærerne inden for området ved tilrettelæggelsen af undervisning i henhold til bekendtgørelsen af 8. marts 1976. Det er direktoratets håb, at der med bekendtgørelsen og nærværende vejledning er tilvejebragt de fornødne rammer for, at folkeskolen kan give de fremmedsprogede elever en tilfredsstillende skolegang under hensyntagen til elevernes særlige problemer.

*Undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen,
folkeoplysning, seminarier m. v.*

Asger Baunsbak-Jensen

/ Stig Andersen

Indhold

Forord

1.	Indledning	7
2.	Undervisningspligt	8
2.1	Hvilke børn er omfattet af undervisningspligten?.....	8
2.2	Undervisningspligtens indtræden og ophør.....	8
3.	Indskrivningen	10
4.	Samarbejdet med forældrene	11
5.	Timerne i den almindelige klasse	12
6.	Sprogundervisning i dansk	13
6.1	Baggrunden	13
6.2	Henvisning til sprogundervisning	13
6.3	Indholdet af sprogundervisningen	13
6.4	Ophør af sprogundervisningen.....	14
7.	De forskellige former for sprogundervisning	15
7.1	Enkeltmandsundervisning og holdundervisning.....	15
7.2	Modtagelsesklasser	15
8.	Supplerende faglig undervisning m. v.	17
9.	Særlige klasser for ældre elever (udvidede modtagelsesklasser)	19
10.	Specialundervisning	21
11.	Undervisning i fremmedsprogede elevers modersmål	22
11.1	Baggrunden	
11.2	Oprettelse af undervisning i fremmedsprogede børns modersmål.....	22

11.3	Mellemkommunalt samarbejde	24
11.4	Indholdet af modersmålsundervisningen.....	24
11.5	Timetal og elevtal.....	24
12.	Lærerne	26
12.1	Lærerne i sprogundervisning i dansk.....	26
12.2	Lærerkrafter i fremmedsprogede elevers modersmål.....	26
13.	Lokaler	28
	 Bilag 1: Undervisningsmaterialer.....	 29
	 Bilag 2: Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 8. marts 1976 om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever	 30
	 Bilag 3: Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 5. marts 1976 om folkeskolens supplerende undervisning for tilflyttede elever m. fl	 33
	 Bilag 4: Undervisningsministeriets cirkulæreskrivelse af 27. januar 1978 om modersmålslærere i folkeskolen	 35
	 Bilag 5: Spørgeskema vedrørende ønsker om undervisning i fremmedspro- gede elevers modersmål.....	 37

Når børn, der er tilflyttet fra udlandet, skal påbegynde skolegangen her i landet, stilles de over for en række store vanskeligheder. For det første forstår børnene normalt intet dansk og kan derfor ikke tale med lærere og kammerater. Dernæst skal de finde sig til rette i en skole, der oftest både hvad angår undervisningens indhold og de disciplinære forhold, adskiller sig meget fra hjemlandets. Endelig møder de fleste af børnene i som uden for skolen et kulturmønster, der er dybt forskelligt fra det tilvante. Under disse forhold kan det ikke undre, at børnene føler sig usikre og undertiden reagerer uhensigtsmæssigt på skolesituationen.

Det er skolens opgave at afhjælpe disse overgangsvanskeligheder for børnene, således at de efter at have gennemgået sprogundervisning i dansk, eventuelt ef-

terfulgt af faglig støtteundervisning, bliver i stand til at deltage i klassens almindelige undervisning på lige fod med andre elever og med samme muligheder for videreuddannelse. Skolen bør endvidere give børnene et sådant kendskab til forholdene her i landet, at de bliver i stand til at leve og færdes i det danske samfund med de dermed følgende rettigheder og pligter.

Denne tilpasning af eleverne til danske forhold betyder ikke, at skolen på nogen måde må forsøge at gøre eleverne til danske imod deres og forældrenes ønske. Tværtimod må skolen i videst mulig udstrækning respektere børnenes kulturelle og religiøse baggrund.

Gennem tilbud om modersmålsundervisning bør der endvidere gives børnene mulighed for at vedligeholde deres modersmål og tilknytningen til hjemlandet.

2.1. Hvilke børn er omfattet af undervisningspligten ?

Blandt børn, som er tilflyttet fra udlandet, findes såvel børn af forældre, som har til hensigt at forblive bestandigt i Danmark – dette gælder visse politiske flygtninge – som børn af forældre, hvis ophold her er rent midlertidigt f. eks. børn af personer, der har ophold her med henblik på uddannelse. For den talræssigt største gruppe af de fremmedsprogede elever, de udenlandske arbejders børn, gælder det, at spørgsmålet om deres forbliven eller tilbagevenden til hjemlandet er usikkert. De foreløbige erfaringer tyder på, at deres ophold i Danmark i hvert fald kommer til at strække sig over mange år og formentlig for mange af børnenes vedkommende bliver stedsevarende.

Reglerne om undervisningspligt er imidlertid de samme, hvad enten opholdet her i landet forudses at blive varigt eller midlertidigt, når blot opholdet er bestemt til at vare mindst 6 måneder, jfr. undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 179 af 8. marts 1976 om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever § 1, stk. 1.

Når også børn med midlertidigt ophold af mindst 6 måneders varighed er omfattet af bestemmelserne om undervis-

ningspligt, skyldes dette blandt andet hensynet til det internationale samarbejde, hvorved bemærkes, at danske børn med ophold i andre stater sædvanligvis er undergivet de derværende almindelige regler om undervisningsret og -pligt. Set ud fra børnenes synspunkt betyder en skolegang i Danmark, at de erhverver almindelige skolekundskaber, som i vid udstrækning vil kunne anvendes ved en tilbagevenden til hjemlandet, og at de har gennemgået den sociale og menneskelige udvikling, som en skolegang indebærer.

Dersom forældre med midlertidigt ophold her ikke ønsker, at deres børn skal undervises på dansk, skal man henvise til, at der forskellige steder i landet (navnlig i hovedstadsområdet) findes engelsk-, tysk- og fransksprogede friskoler, ligesom friskoleloven rummer mulighed for, at der kan oprettes friskoler og private grundskoler med 85 pct. tilskud fra det offentlige med andre undervisningssprog end de nævnte.

2.2. Undervisningspligtens indtræden og ophør

Undervisningspligten indtræder i princippet umiddelbart efter indrejsen for børn, der skal opholde sig her i landet i mindst 6 måneder.

Skolegangen kan dog ikke altid – uden at det vil skabe unødige vanskeligheder – påbegyndes straks ved ankomsten til Danmark. Skolemyndighederne kan derfor tillade, at barnet først møder i skolen efter forløbet af en kortere tid med henblik på, at barnet kan nå at akklimatisere sig med de nye forhold, eller hvis familien f. eks. skal have tid til at finde en fast bolig. Denne frist bør dog ikke udstrækkes til mere end 3 uger fra elevens ankomst til Danmark. Dette gælder også for børn, der er tilflyttet Danmark midt i et skoleår. Det bemærkes herved, at skolemyndighederne selvsagt i alle tilfælde må sørge for, at der er plads til fremmedsprogede elever både i de almindelige klasser og på sprogundervisningsholdene/modtagelsesklasserne.

Man kan ikke gå ud fra, at forældrene selv i alle tilfælde indmelder børnene i skole, da de kan være uden kendskab til de danske regler om undervisningspligt eller ikke ved, hvor de skal henvende sig. Kontrollen med, at undervisningspligten overholdes, er derfor særlig vigtig for denne elevgruppe. En udøvelse af kontrollen forudsætter, at skolekommissionen af folkeregistret underrettes om tilflytning af børn fra udlandet. Meddelelsen herom skal, jfr. § 2, stk.2, i undervisningsministeriets cirkulære af 5. august 1976 om indskrivning og udskrivning af undervisningspligtige elever, være skolekommissionen i hænde senest 3 uger efter, at flytningen er anmeldt til

folkeregistret. Konstateres det, at et undervisningspligtigt barn ikke er indmeldt, må man skriftligt eller mundtligt sætte sig i forbindelse med familien.

Børn, hvis ophold her i landet forventes at blive af kortere varighed end 6 måneder, er ikke undergivet bestemmelser vedrørende undervisningspligt. Børnene kan imidlertid med skolekommissionens tilslutning – umiddelbart efter deres indrejse eller senere – optages i folkeskolen, hvis forældrene anmoder derom, jfr. § 1, stk.2, i bekendtgørelsen af 8. marts 1976 om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever. Når bortses fra ganske kortvarige ophold i anledning af ferier m. v., anbefales det, at skolemyndighederne normalt imødekommer sådanne anmodninger under forudsætning af, at familien har ret til ophold i Danmark.

Hvad angår ophør af undervisningspligten gælder de almindelige regler. I tilfælde af ansøgninger om at opfylde undervisningspligten ved erhvervsmæssig beskæftigelse, jfr. folkeskolelovens § 33, stk. 4, må man dog være opmærksom på, at eleverne skal have en arbejdstilladelse, hvis de ikke har dansk statsborgerskab. Tilsynet med udlændinge giver kun i særlige tilfælde efter en konkret vurdering arbejdstilladelse for unge under 16 år, og spørgsmålet herom må derfor være afklaret inden skolenævnet endelig meddeler en tilladelse i henhold til folkeskolelovens § 33, stk. 4.

I forbindelse med optagelsen i folkeskolen indskrives barnet i distriktsskolen, jfr. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Er der sproglige vanskeligheder ved at komme i forbindelse med forældrene med henblik på indskrivningen, kan skolemyndighederne få telefonisk tolkebi-stand i tyrkisk, serbo-kroatisk (jugoslavis-), engelsk, fransk, tysk, arabisk, italiensk, spansk, urdu (pakistansk), punja-bi og hindi gennem socialministeriets tolketjeneste (tlf.: (01) 11 32 44).

Det er ønskeligt, at der foretages en helbredsmæssig undersøgelse ved skolelægen, straks når børn, der er tilflyttet fra udlandet, påbegynder skolegangen. For børn, der undervises i modtagelsesklasser, foretages undersøgelsen mest hensigtsmæssigt af skolelægen ved den skole, hvor modtagelsesklassen er placeret.

For børn, der kommer fra lande, der er medlemmer af Europarådet, bør helbredsoplysningerne i det af Europarådet udarbejdede hefte til skole- og helbredsoplysninger indgå i grundlaget for skolelægens undersøgelse.

Ved påbegyndelsen af skolegangen på distriktsskolen – som først finder sted efter nogen tids forløb i tilfælde af, at eleven undervises i en modtagelsesklasse – må der træffes beslutning om, på hvilket klassetrin eleven skal placeres. Eleverne

placeres normalt på det klassetrin, der svarer til deres skolealder, jfr. bekendtgørelsens § 2, stk. 1. Det kan dog i nogle tilfælde være hensigtsmæssigt at anbringe eleven ét klassetrin under det, hvor han hører hjemme efter sin alder, men noget sådant bør kun ske, efter at man har fået et grundigt kendskab til eleven. Man må herved være opmærksom på, at en sådan placering vil kunne skabe problemer i det senere skoleforløb. Ved beslutningen om elevens indplacering og tilrettelæggelsen af hele vedkommendes undervisning har det stor betydning at have oplysninger om vedkommendes skolegang i hjemlandet. Med henblik på videregivelse af sådanne oplysninger ved flytninger mellem skoler i lande, der er medlemmer af Europarådet, er der af Europarådet udarbejdet et hefte til skole- og helbredsoplysninger, som i nær fremtid vil blive udsendt i Danmark.

I forbindelse med indskrivningen må der træffes beslutning, om eleven skal henvises til sprogundervisning i dansk, jfr. afsnit 6.2. herunder om eleven eventuelt skal henvises til en særlig klasse for ældre fremmedsprogede elever, der kan være placeret på en anden skole end distriktsskolen, jfr. afsnit 9. Samtidig må forældrene orienteres om mulighederne, for at børnene kan få undervisning i deres modersmål, jfr. afsnit 11.2.

Det er af afgørende betydning, at forældrene til de fremmedsprogede børn inddrages i skolens samarbejde med hjemmene. Samarbejdet vanskeliggøres naturligvis af rent sproglige grunde. Hvis der til skolevæsenet er knyttet lærere fra vedkommende land, kan disse imidlertid bistå skolen med hensyn til kontakten med hjemmene.

Skolenævnet vil kunne gøre en indsats for at fremme kontakten med forældrene. Dette kan f. eks. ske ved, at skolenævnet afholder møder mellem de danske og udenlandske forældre med det formål at fremme gode menneskelige re-

lationer og bekæmpe gensidige fordomme.

Skolen må i sin kontakt med hjemmene være opmærksom på disses særlige kulturbaggrund. Et særligt problem består i, at de religiøse højtider kan falde på almindelige skoledage. Skolens leder vil her kunne imødekomme anmodninger fra forældrene, om at børnene får fri på sådanne dage. Findes der skolebespisningsordninger og lignende, må man ved tilrettelæggelsen være opmærksom på, at f. eks. den islamiske religion forbyder visse spiser.

5

Timerne i den almindelige klasse

Hvis eleven modtager sprogundervisning i dansk som enkeltmandsundervisning eller på hold, jfr. afsnit 7.1, må han straks deltage i en del af den almindelige klasses timer, fortrinsvis i de praktisk/musiske fag, hvor han umiddelbart vil kunne have udbytte af undervisningen. De ældre elever kan desuden deltage i klassens undervisning i et eller flere af fremmedsprogene, dersom de har tilstrækkelige kundskaber i de pågældende sprog. I de øvrige timer i klassen kan eleverne beskæftiges med skriftlige arbejder, som sprogundervisningslæreren har givet dem. Endelig kan eleven i begyndelsen fritages for nogle af klassens timer enten ved skoledagens begyndelse eller afslutning. Det samlede timetal skal dog udgøre mindst 15 timer, jfr. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Foregår sprogundervisningen i en modtagelsesklasse, jfr. afsnit 7.2, skal eleven først påbegynde timer i den almindelige klasse, når han forstår enkle danske vendinger. Disse timer bør lægges på tids-

punkter, hvor klassen har praktisk/musiske fag på skemaet.

Efterhånden som eleven har lært noget dansk, sættes timetallet gradvis i vejret, således at eleven senest ved sprogundervisningens afslutning læser fuldt skema, jfr. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Selvom tilpasningen til det danske skolesystem først og fremmest sker i sprogundervisningstimerne – navnlig når eleven undervises i en modtagelsesklasse – bør også de lærere, der underviser eleven i den almindelige klasse, bestræbe sig på, at eleven finder sig til rette her.

Her kan klasselæreren (eventuelt læreren i orientering) gøre en indsats ved at fortælle om elevens hjemland og ved at tilskynde de danske kammerater i klassen til at optage den fremmedsprogede elev i deres kreds.

Alle lærere, der kommer i kontakt med fremmedsprogede elever, bør være opmærksomme på elevernes særlige baggrund og søge at undgå at bringe børnene i konflikt med indstilling og normer, der gør sig gældende i det hjemlige miljø.

6.1. Baggrunden

Den tidligere udbredte opfattelse om, at skolebørn lærer at tale et nyt sprog blot ved omgang med jævnaldrende kammerater, der taler sproget, svarer sjældent til virkeligheden. Erfaringerne viser tværtimod, at fremmedsprogede børn uden systematisk undervisning som regel kun lærer at tale et primitivt dansk.

Bestemmelserne om sprogundervisning omfatter alle fremmedsprogede børn og kan derfor efter omstændighederne også anvendes på grønlandske børn og danske børn, der er opvokset i udlandet.

6.2. Henvisning til sprogundervisning

Forstår elever, der er tilflyttet Danmark, intet dansk, må der i alle tilfælde iværksettes særlig sprogundervisning, jfr. bekendtgørelsens § 3, stk. 1, idet det hverken af hensyn til de fremmedsprogede elever eller de øvrige elever vil være forsvarligt at meddele den grundlæggende sprogundervisning i dansk i forbindelse med den almindelige undervisning i klassen.

I visse tilfælde kan der være tvivl, om fremmedsprogede elever umiddelbart vil være i stand til at følge undervisningen på dansk f. eks. med hensyn til børn, der

har boet her i førskolealderen. I så fald kan man forsøgsvis lade eleven deltage i den almindelige undervisning i et par skoledage, inden det endelig afgøres, om det er nødvendigt at iværksætte sprogundervisning i dansk, jfr. bekendtgørelsens § 3, stk. 1.

Beslutning om henvisning til sprogundervisning træffes på grundlag af ovennævnte retningslinjer af skolens leder i samråd med forældrene.

6.3. Indholdet af sprogundervisningen

Sprogundervisningen må koncentrerer om først at lære børnene at forstå og tale dansk, men dernæst også om at læse og skrive dansk. Under sprogundervisningen bør man også indlære ordforrådet inden for de forskellige fag. I denne forbindelse kan man meddele en vis undervisning inden for forskellige fagområder og f. eks. stille eleverne opgaver i regning/matematik, således at eleverne i nogen grad kan vedligeholde og videreudvikle de kundskaber, som de medbringer fra skolegangen i udlandet.

Gennem sprogundervisningen bør man tillige give eleverne en orientering om danske forhold ved hjælp af emner fra hverdagen. Også tilpasningen til det danske skolesystem sker – navnlig når ele-

verne undervises i en modtagelsesklasse – i vidt omfang gennem sprogundervisningstimerne.

Det ovenfor anførte betyder ikke, at timerne på hold og i modtagelsesklasser bør inddeles i forskellige fag. Tværtimod bør sprogundervisningen og de øvrige undervisningsaktiviteter betragtes som en enhed.

Da der på hold og i klasser på samme tid undervises både nyankomne elever og elever, der allerede har lært noget dansk, samt elever af forskellig alder, må undervisningen i vidt omfang foregå individuelt. En del af timerne både kan og bør dog anvendes til fællesundervisning og til fælles aktiviteter, derunder f. eks. udflugter fra skolen.

6.4. Ophør af sprogundervisningen

Sprogundervisningen i dansk ophører, når eleven behersker dansk i et sådant omfang, at han har de sproglige forud-

sætninger for at deltage i klassens almindelige undervisning.

Sprogundervisningslæreren må i hvert enkelt tilfælde skønne om, hvornår eleven kan udskrives. Dette kan afhænge af elevens evner, hvilket modersmål han har (elever, der har et med dansk beslægtet modersmål lærer naturligvis sproget hurtigere end elever, der har ikke-europæiske sprog som modersmål) samt navnlig af elevens alder.

Vejledende kan følgende norm opstilles for den gennemsnitlige varighed af sprogundervisningen i modtagelsesklasser:

Elever på 1.– 3. klassestrin: $\frac{1}{2}$ – $\frac{3}{4}$ år.

Elever på 4 – 7. klassestrin: $\frac{3}{4}$ – 1 år.

Elever på 8.–10. klassestrin: 1 – 2 år.

For elever, der undervises enkeltvis eller på hold, må sprogundervisningen påregnes at vare længere tid end nævnt ovenfor.

De forskellige former for sprogundervisning

7

7.1. Enkeltmandsundervisning og holdundervisning

Enkeltmandsundervisning bør alene finde sted, hvis der på en skole kun er 1 fremmedsproget elev, og det af praktiske årsager er umuligt at lade eleven følge undervisningen på et hold eller i en modtagelsesklasse på en anden skole.

På hold kan højst 7 elever undervises samlet, jfr. bekendtgørelsens § 7, pkt. 2. Så længe elevantallet er under 7, kan der anbringes nye elever på holdet, og når sprogundervisningen ophører for en elev, kan den ledige plads overtages af en nyankommen elev.

Det er ønskeligt, at yngre og ældre elever undervises på særskilte hold.

Det anbefales at give 6–7 ugentlige timers sprogundervisning på hold, afhængig af holdets størrelse, mens det ved enkeltmandsundervisning anbefales at give 4 timer. Alle timer bør læses af samme lærer.

I betragtning af det begrænsede timetal vil det være mest hensigtsmæssigt, at man ved enkeltmandsundervisning og undervisning på hold koncentrerer sig om den mundtlige indlæring. Skriftlige arbejder kan derimod i vidt omfang henlægges til timer, hvor der i elevens klasse foregår undervisning i boglige fag, som eleven ikke kan følge med i. Der må

herved være et nært samarbejde mellem sproglæreren, der stiller opgaverne, og læreren i klassen, der fører tilsyn med eleven, jfr. afsnit 5.

7.2. Modtagelsesklasser

Da elever i modtagelsesklasser tillige har et tilhørsforhold til almindelige klasser, jfr. afsnit 3, kan modtagelsesklasser i organisatorisk henseende i nogen grad minde om de inden for specialundervisningen kendte klinikformer.

Når sprogundervisningen påbegyndes, bør eleverne alene have timer i modtagelsesklassen (1ste stadium). Først når eleverne efter nogen tids undervisning forstår enkle danske vendinger, skal de tillige deltage i timer i deres almindelige klasse, fortrinsvis i de praktisk/musiske fag (2det stadium), jfr. afsnit 5. Indføringen i den danske skole sker derfor på en langt mere lempelig måde end ved hold- og enkeltmandsundervisning, idet eleverne i det sidstnævnte tilfælde må placeres i den almindelige klasse uden at kunne deltage i klassens undervisning.

I kraft af det større timetal, der er tillagt modtagelsesklasserne, kan der gives en mere intensiv sprogundervisning, ligesom flere aktiviteter kan medtages.

Det bør derfor tilstræbes at samle elever fra flere skoler til undervisning i

modtagelsesklasser. Hvor elevtallet i den enkelte kommune er for lille til at oprette modtagelsesklasser, anbefales det at undersøge muligheden for at oprette modtagelsesklasser på grundlag af samarbejde mellem nabokommuner.

Det bemærkes, at hjemstedskommunen har pligt til i fornødent omfang at sørge for befordring mellem distriktsskolen og den skole, hvor modtagelsesklassen er placeret, jfr. bekendtgørelsens § 15.

Da det er meget vanskeligt i samme klasse at undervise elever fra hele skoleforløbet, tilrådes det dog kun at oprette modtagelsesklasser, hvis der er tilstrækkelig mange elever til at oprette en særskilt klasse for henholdsvis de yngre og ældre elever. I modsat fald må aldersinddelte hold foretrækkes.

Elevtallet i en modtagelsesklasse må

ved skoleårets begyndelse højst være 12 elever, der undervises samlet, medmindre klassen undervises af 2 lærere i fællesskab, jfr. bekendtgørelsens § 7, pkt. 1. I dette tilfælde bør maksimalt 18 elever undervises samlet.

Pladser, der er blevet ledige i løbet af et skoleår, efter at elever er blevet udskrevet fra sprogundervisning, kan besættes af nyankomne elever.

Timetallet i en modtagelsesklasse bør være 15. Eleverne skal deltage i samtlige timer i modtagelsesklassen og har herudover timer i den almindelige klasse, jfr. afsnit 3 og afsnit 5. Umiddelbart forud for afslutningen af sprogundervisningen kan efter omstændighederne enkelte timer i modtagelsesklassen erstattes af timer i den almindelige klasse.

Timerne i modtagelsesklasser bør læses af 1 eller 2 lærere.

Efter afslutningen af sprogundervisningen i dansk (1. og 2. stadium, jfr. afsnit 5 og afsnit 7.2) skal eleverne deltage i undervisningen i alle de fag, der står på klassens skema. Eleverne kan imidlertid have vanskeligheder ved at følge undervisningen i de enkelte fag, og der må træffes foranstaltninger til afhjælpning af disse faglige vanskeligheder (3. stadium).

Elever, der fortsat har vanskeligheder med stavning og læsning, kan således på grundlag af skolepsykologisk undersøgelse henvises til undervisning på læsehold eller læseklinikker, jfr. bekendtgørelsens § 4, stk. 1.

Eleverne kan endvidere have vanskeligheder med at følge undervisningen i de enkelte fag som følge af, at de under tidligere skolegang i udlandet er blevet undervist efter fagplaner, der adskiller sig fra de danske, eller ikke har modtaget undervisning i faget.

Dertil kommer, at eleverne i den tid, hvor de har måttet koncentrere sig om at lære dansk, ikke i fuldt omfang har kunnet videreudvikle deres kundskaber i de forskellige fag (selvom der, jfr. afsnit 6, under sprogundervisningen har kunnet gives en vis undervisning inden forskellige faglige områder).

I disse tilfælde må eleverne henvises til supplerende undervisning i de forskel-

lige fag, fortrinsvis regning/matematik, engelsk, fysik/kemi, tysk, men den supplerende undervisning kan også omfatte andre fag. Undervisningen gives som enkeltmandsundervisning eller på hold, der højst må omfatte 7 elever, jfr. bekendtgørelse af 5. marts 1976 om folkeskolens supplerende undervisning for tilflyttede elever m. fl., § 3, stk. 1.

For elever tilflyttet fra udlandet kan undervisningen strække sig ud over det normalt fastsatte maximum på 12 uger (60 skoledage), jfr. bekendtgørelse af 5. marts 1976 om folkeskolens supplerende undervisning for tilflyttede elever m. fl., § 3, stk. 4. Det vil i visse tilfælde være nødvendigt, at eleverne modtager supplerende undervisning i op til 1-1½ år. Med hensyn til elever i 8.-10. klasse vil behov for supplerende undervisning af længerevarende karakter efter omstændighederne kunne opfyldes ved, at eleverne deltager i undervisning i vedkommende fag i ungdomsskolen.

For så vidt angår engelsk bemærkes, at det for ældre elever efter omstændighederne kan være en for stor belastning at skulle lære dette sprog gennem supplerende undervisning, foruden at de skal lære dansk. Dette gælder navnlig for elever, der har svært ved at lære sprog. Fremmedsprogede elever kan derfor med forældrenes samtykke fritages

for undervisning i engelsk, hvis de er optaget i folkeskolen på 6. eller højere klassetrin uden tidligere at have modtaget undervisning i dette fag, og det ikke skønnes muligt at afhjælpe elevens

manglende forudsætninger gennem supplerende undervisning i faget, jfr. § 4, stk. 2, i bekendtgørelsen om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever.

Særlige klasser for ældre elever (udvidede modtagelsesklasser)

9

Eftersom de ældste elever, jfr. afsnit 6, normalt behøver op til 2 års undervisning i dansk, inden de kan følge undervisningen i den almindelige klasse, vil elever, der ankommer til Danmark efter 14–16 års alderen, i de fleste tilfælde aldrig opnå at blive integreret i den almindelige klasse.

For disse elever kan man i kommuner, hvor der findes et tilstrækkeligt elevantal oprette særlige klasser for 8.–10. klassetrin, jfr. bekendtgørelsens § 9.

Beslutning om henvisning til disse klasser, der sædvanligvis vil være oprettet på en anden skole end elevens distriktsskole, træffes af skolekommissionen – i København skoledirektionen – efter indstilling fra distriktsskolens leder, der forinden skal rådføre sig med eleven og forældrene, jfr. bekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Elever i de omhandlede klasser har modsat elever i modtagelsesklasser, jfr. afsnit 7.2, ikke samtidigt et tilhørsforhold til en almindelig klasse.

Det må normalt forudses, at eleverne kommer til at forblive i de omhandlede klasser indtil afslutningen af skolegangen, men elever, som gennem undervisningen opnår tilstrækkeligt kendskab til dansk, bør have mulighed for at blive overført til en almindelig klasse på distriktsskolen.

Om elevtallet gælder samme retningslinjer som for modtagelsesklasser jfr. afsnit 7.2. og bekendtgørelsens § 10, stk. 3.

Der kan om nødvendigt undervises flere årgange inden for 8.–10. klassetrin i de særlige klasser for ældre fremmedsprogede elever.

Undervisningen bør foruden dansk normalt omfatte regning/matematik, orienteringsfag, engelsk, fysik/kemi, idræt.

Der udarbejdes en særlig timefordelingsplan, der optages i undervisningsplanen.

Følgende timetal for folkeskolens obligatoriske fag anbefales:

dansk med samtidsorientering	10 timer
klassens time	1 –
regning/matematik	4 –
engelsk	3 –
idræt	2 –
fysik/kemi	2 –

Med hensyn til sprogundervisningen i dansk henvises til afsnit 7.2. om modtagelsesklasser.

Undervisningen i de øvrige fag tilrettelægges under hensyntagen til dels elevernes forudsætninger i fagene, dels elevernes kendskab til dansk. Det tilstræbes i videst muligt omfang at sætte eleverne i stand til at deltage i folkeskolens afgangsprøver.

Da eleverne i nogen grad må lære ordforrådet inden for de enkelte fag gennem timerne i disse fag, må alle lærerne i klassen kende til den metodik, der anvendes i sprogundervisningen, og må desuden have kendskab til elevernes kulturelle baggrund. Endvidere er det nødvendigt med et nært samarbejde mellem dansklæreren og de øvrige lærere, og fagene bør så vidt muligt fordeles på et mindre antal lærere.

Udover undervisning i de ovennævnte fag må undervisning i de obligatoriske emner, herunder uddannelses- og erhvervsorientering, indgå i klassens undervisning.

Endelig skal eleverne have mulighed

for at deltage i undervisning i valgfag som f. eks. maskinskrivning, sløjd, håndarbejde, formning, hjemkundskab, musik og arbejdskendskab. Der bør om nødvendigt oprettes undervisning i valgfag, der særlig er tilrettelagt for fremmedsprogede elever i de omhandlede klasser. Særlig med hensyn til arbejdskendskab vil der kunne være behov for en sådan særlig tilrettelæggelse af undervisningen. Derimod vil de fremmedsprogede elever med fordel kunne deltage i undervisningen på de almindelige hold i de praktisk-musiske fag, dersom der i øvrigt tilbydes undervisning i disse fag for de pågældende klassetrin.

Hvis fremmedsprogede elever har behov for specialundervisning, må sådan undervisning på grundlag af skolepsykologisk undersøgelse etableres snarest muligt efter påbegyndelsen af skolegangen, og – bortset fra specialundervisning af læseretardedede – allerede mens eleverne modtager sprogundervisning i dansk.

Specialundervisningen kan iværksættes i form af specialundervisning i klassen, således at eleverne modtager hjælp af en lærer med uddannelse i specialundervisning samtidig med, at vedkommende deltager i undervisningen i modtagelsesklassen eller på et sprogundervisningshold.

Specialundervisningen kan endvidere gives som enkeltmandsundervisning eller på hold.

For elever med alvorlige handicap vil det efter omstændighederne være ønskeligt at kunne henvise disse til specialklasser for fremmedsprogede elever – dette gælder særlig med hensyn til ele-

ver med alvorlige generelle indlæringsvanskeligheder. Sådanne klasser vil imidlertid kun kunne oprettes i de største kommuner, men vil tillige kunne oprettes på grundlag af samarbejde mellem flere kommuner.

Derimod bør fremmedsprogede elever ikke deltage i specialundervisning sammen med de øvrige elever, førend de har afsluttet den grundlæggende sprogundervisning i dansk.

Lettere retarderinger hos fremmedsprogede elever vil først kunne konstateres efter nogen tids undervisning og bør kunne afhjælpes inden for rammerne af den individualiserede undervisning, hvorved bemærkes, at sprogundervisningen først ophører, når eleverne har erhvervet et tilstrækkeligt kendskab til dansk. Af denne grund kan specialundervisning for læse- og staveretardedede først iværksættes efter sprogundervisningens ophør, jfr. bekendtgørelsens § 4, stk. 1.

11.1. Baggrunden

Når eleverne har lært dansk, bliver dette sprog børnenes sædvanlige omgangssprog uden for hjemmet.

Derimod vil man i hjemmet næsten altid holde fast ved modersmålet, og forældrenes tilegnelse af dansk er ofte mangelfuld. Børnenes kommunikation med forældrene må derfor foregå på modersmålet.

Erfaringerne viser imidlertid, at børnenes beherskelse af modersmålet bliver stærkt forringet, hvis den intellektuelle udvikling alene formidles på dansk, og modersmålet ikke stimuleres gennem undervisning. Der kendes eksempler på, at børn under disse forudsætninger helt har glemt modersmålet. De yderst uheldige følger af at børnenes mulighed for at tale med forældrene vanskeliggøres – eller helt umuliggøres – kan let indses.

Tilsvarende kan børnene blive fremmede over for den kulturtradition, der hersker i hjemmet.

Børnenes udvikling kan endvidere blive forsinket, hvis begrebsindlæringen alene sker på fremmedsproget dansk. Et fuldstændigt sprogskifte kan medføre, at dele af barnets hidtidige erfaringsverden kan blive fortrængt.

Risikoen for en mangelfuld forståelse af modersmålet og forældrenes kultur-

baggrund gør sig særlig gældende, hvor børn af fremmedsprogede forældre er født og opvokset her i landet. Denne gruppe vil i mange tilfælde gennem omgang med danske kammerater allerede inden skolegangen forstå dansk bedre end forældrenes sprog.

En beherskelse af modersmålet er endelig nødvendig med henblik på, at børnenes og forældrenes eventuelle tilbagevenden til hjemlandet kan ske, uden at dette medfører de samme vanskeligheder, som tilflytningen til Danmark i sin tid indebar.

De fremmedsprogede elever i Danmark lever således i en situation, der nødvendiggør en fuldstændig beherskelse af 2 sprog, og det må være skolens opgave ikke alene at lære børnene dansk, men også – såvidt det er gørligt – at give eleverne tilbud om undervisning i modersmålet og hjemlandets kultur i et omfang, der er tilstrækkeligt til at bevare og videreudvikle kendskabet hertil.

11.2. Oprettelse af undervisning i fremmedsprogede elevers modersmål

Berettiget til at deltage i modersmålsundervisning i et sprog er børn af fremmedsprogede forældre, d. v. s. børn, der er opvokset i hjem, hvor sproget er et

andet end dansk, idet forældrene er tilflyttet fra udlandet. Børn har således ret til at deltage i undervisningen i modermålet, uanset om de følger sprogundervisning i dansk (jfr. afsnit 6 og 7), og selvom forældrene har erhvervet dansk statsborgerskab.

I tilfælde hvor der ikke tilbydes undervisning i fremmedsprogede børns eget modersmål, men derimod i det nationale sprog i vedkommende land, har børnene ret til at deltage i denne undervisning.

Hvad angår børn af ægteskaber, hvor kun den ene af ægtefællerne er af udenlandsk oprindelse, kan de kommunale skolemyndigheder tillade, at disse børn deltager i modersmålsundervisningen, forudsat at børnene har et tilstrækkeligt forhåndskendskab til vedkommende sprog til at kunne følge undervisningen. Det anbefales at imødekomme ønsker om, at børn i sådanne tilfælde medtages i undervisningen dersom der er plads på eksisterende hold.

Beslutning om oprettelse af undervisningen vil normalt starte med, at skolen inden skoleårets begyndelse spørger forældrene til fremmedsprogede børn, hvorvidt de er interesseret i oprettelse af undervisning i det pågældende sprog. Hvor der findes hold fra tidligere år, er der dog kun grund til at spørge forældrene, hvor skolemyndighederne finder det påkrævet at undersøge, om der er basis for at fortsætte holdene.

Der er til formålet udarbejdet et særligt spørgeskema, se bilag 5. Skemaet findes i oversættelse på serbo-kroatisk, tyrkisk, arabisk, urdu, engelsk og spansk. Genpart af oversættelserne kan rekvireres fra direktoratets konsulent i undervisning af fremmedsprogede elever.

De udfyldte skemaer sendes af skolen til skoleforvaltningen, der tager stilling til, på hvilken måde undervisning i det pågældende sprog kan oprettes.

Dersom der i kommunen findes mindst 12 elever med ønske om undervisning i samme sprog, påhviler det kommunen at oprette undervisning heri for det pågældende skoleår, forudsat der kan fremkaffes lærerkræfter i sproget, jfr. bekendtgørelsens § 11, stk. 2. Har der meldt sig et antal elever, der er mindre end 12, skal kommunen henvise eleverne til undervisning, der måtte være oprettet i andre kommuner inden for amtet, i hovedstadsområdet (Københavns og Frederiksberg kommuner, Københavns, Frederiksborg og Roskilde amter) til andre kommuner inden for dette område, jfr. bekendtgørelsens § 11, stk. 3. Den henvisende kommune betaler en forholdsmæssig andel af udgifterne til den kommune, hvor undervisningen er oprettet.

Når det er fastsat, hvorledes undervisningen finder sted, underrettes forældrene om sted (skole), tid og lærer, hvilket mest hensigtsmæssigt sker ved en skrivelse, der er oversat af modersmålslæreren til vedkommende sprog.

For så vidt angår elever, der påbegynder skolegangen i Danmark midt i et skoleår, skal forældrene orienteres om eventuelle eksisterende hold i vedkommende sprog, og eleverne har ret til straks at deltage i undervisningen.

Med hensyn til fremmedsprogede elever i friskoler og private grundskoler har disse elever ret til at deltage i den undervisning, som måtte være indrettet for folkeskolens elever inden for amtet (hovedstadsområdet), med mindre skolen selv tilbyder sådan undervisning. Udgifterne til undervisningen kan af den

kommune, som har indrettet undervisningen, kræves godtgjort af den kommune, hvor eleven er tilmeldt folkeregistret, jfr. § 4, nr. 3. i lov om friskoler og private grundskoler m. v.

11.3. Mellemkommunalt samarbejde

Igennem pligten til at foretage henvisning til andre kommuner i tilfælde, hvor færre end 12 elever har meldt sig til undervisning i et sprog, er der fastsat ordninger, der forudsætter et mellemkommunalt samarbejde. Det kan imidlertid være hensigtsmæssigt, hvis der indgås samarbejde mellem nabokommuner også i tilfælde, hvor elevtallet vel overstiger 12, men dog er af begrænset størrelse. Herigennem kan man undgå, at engang oprettede hold ikke fortsættes, fordi elevtallet kommer under 12 i de følgende skoleår. Der vil desuden i højere grad kunne ske en aldersinddeling af holdene, og undervisningen vil normalt blive billigere.

Ved et samarbejde mellem kommunerne i en amtsrådsreds, hvor elevtallet er under 12 i de enkelte kommuner, og hvor der således ikke består nogen pligt til at oprette undervisning i sproget, vil der kunne oprettes hold i tilfælde, hvor det samlede elevtal er af en sådan størrelse, at det kunne være rimeligt at oprette undervisning i dette sprog.

Ved en centralisering af undervisningen i fremmedsprogede børns modersmål må man være opmærksom på, at »skolevejen«, der som oftest må tilbagelægges ved offentlige befordringsmidler, ikke bliver vanskeligere, end hvad eleverne kan klare.

Et samarbejde mellem kommuner er endelig absolut nødvendig med hensyn til

udnyttelsen af de udenlandske lærerkræfter, jfr. afsnit 12.2., idet lærerne normalt må gøre tjeneste i en række kommuner for at opnå et fuldt skema. Ikke mindst af hensyn hertil må det anbefales, at der foretages en samlet koordination af den omhandlede undervisning inden for de forskellige amter og hovedstadsområdet. Det tilrådes, at kommunerne indgår aftale med amtsrådene om at påtage sig denne opgave.

11.4. Indholdet af modersmålsundervisningen

Undervisning i fremmedsprogede børns modersmål bør foruden selve sproget omfatte hjemlandets kultur, historie, samfundsforhold og geografi. Den øvrige faglige undervisning må gives gennem den almindelige undervisning.

Undervisningen bør indholdsmæssigt tilrettelægges under hensyntagen til undervisningen i hjemlandet inden for de nævnte fagområder. For visse lande – det gælder således Jugoslavien og Tyrkiet – er der udarbejdet særlige læseplaner for undervisning i udenlandske skoler af børn fra disse lande. Disse læseplaner bør følges i videst mulig omfang.

Der må dog tages hensyn til eventuelle særlige ønsker fra forældrenes side; med hensyn til børn af politiske flygtninge må man således være opmærksom på, at forældrene sædvanligvis ikke ønsker børnene undervist efter retningslinjer, der er gældende i det land, hvorfra de er flygtet. Der anvendes normalt undervisningsmaterialer fra hjemlandet. I visse tilfælde stiller vedkommende land vederlagsfrit materialerne til rådighed for de danske skoler. Bortset fra disse tilfælde må kom-

munerne afholde udgifterne til indkøb af sådanne materialer.

11.5. Timetal og elevtal

Undervisningen skal omfatte mindst 3 og højst 5 timer ugentligt, jfr. bekendtgørelsens § 13, stk. 2. De kommunale skolemyndigheder fastsætter timetallet inden for denne ramme. Det må sædvanligvis anbefales at give 4 timers undervisning. Undervisningen lægges normalt uden for den sædvanlige skoletid – enten om eftermiddagen eller med forældrenes tilslutning på lørdage.

Undervisningen bør såvidt muligt gives på aldersinddelte hold, i det mindste således at der oprettes hold for henholdsvis yngre elever (6–11 år) og ældre elever (11–16 år), idet det i modsat fald vil være meget vanskeligt at motivere eleverne for undervisningen. Det anbefales normalt højst at samle 18 elever på sådanne hold. Oprettes der tillige hold for den mellemste aldersgruppe, eventuelt hold for 2 eller 1 klassetrin, kan undervisningen omfatte et større antal elever, maksimalt dog svarende til elevtallet for klasser.

12.1. Lærerne i sprogundervisning i dansk

Sprogundervisningen i dansk bør gives af lærere, der har erfaring i undervisning enten i dansk eller i fremmedsprog.

Disse lærere bør tilegne sig kendskab til fremmedsprogede elevers kulturelle baggrund, således at konflikter i forbindelse med elevernes konfrontation med dansk skik og sædvane undgås.

Da lærerne almindeligvis ikke på seminariet har gennemgået uddannelse i undervisning af fremmedsprogede elever, er det påkrævet, at de følger de kurser, der måtte blive afholdt af Danmarks Lærerhøjskole, undervisningsministeriet og de kommunale skolevæsner, jfr. bekendtgørelsens § 14, stk. 1, og § 17, stk. 2.

12.2. Lærerkræfter i fremmedsprogede elevers modersmål

Undervisningen bør såvidt muligt gives af indfødte lærerkræfter med den almindelige læreruddannelse fra vedkommende land, jfr. bekendtgørelsens § 14, stk. 2.

Undervisningsministeriets konsulent for undervisning af fremmedsprogede elever vil blandt andet gennem kontakt med de forskellige landes ambassader

kunne medvirke til at fremskaffe sådanne lærere.

Hvis lærerne ikke kan tale dansk ved ansættelsen, må det forlanges, at de behersker engelsk eventuelt tysk, og at de forpligter sig til at lære dansk så hurtigt som muligt.

De udenlandske lærere ansættes ved en kommunes skolevæsen, eventuelt ved et amtskommunalt skolevæsen.

Da lærerne som oftest må gøre tjeneste i en række kommuner for at få et fuldt skema, bør der indgås mellemkommunale aftaler om udlån af lærerne og om placeringen af undervisningstimerne, jfr. afsnit 11.3.

Lærerne vil kunne ansættes som time-lærere i lønramme 13/21/23, dersom undervisningsministeriet meddeler dispensation til ansættelse ud fra en vurdering af vedkommende læreres uddannelse og på grundlag af en ansøgning fra skolemyndighederne i ansættelseskommunen, jfr. undervisningsministeriets cirkulæreunderskrivelse af 27. januar 1978 om modersmålslærere i folkeskolen.

Skulle det i en kommune ikke være muligt at fremskaffe udenlandske lærere med hjemlandets læreruddannelse, kan man antage andre personer fra vedkommende land med forudsætninger for at undervise. Disse ansættes som vikarer – normalt som årsvikarer – med afløn-

ning efter de sædvanlige regler.

Endelig vil danske lærere med uddannelse i vedkommende sprog og med indgående kendskab til vedkommende land kunne udføre den omhandlede undervisning. Indtil videre findes der imidlertid kun få sådanne lærere for så vidt angår de mest repræsenterede sprog.

Lærere i fremmedsprogede børns modersmål vil ud over at undervise også kunne medvirke med hensyn til skolens kontakt til forældrene og med hensyn til at orientere eleverne om skolen, når de påbegynder skolegangen.

De udenlandske lærere er som andre lærere i deres tjenstlige forhold underordnet skolelederen og de kommunale skolemyndigheder. Skolelederen og de kommunale skolemyndigheder kan imid-

lertid kun i begrænset omfang have indseende med en undervisning, der foregår på et sprog, man ikke forstår. Blandt andet for at afhjælpe denne vanskelighed har man truffet aftale med visse lande – for øjeblikket med Jugoslavien og Tyrkiet – om, at der til disse landes ambassader knyttes en pædagogisk koordinator, der efter aftale med de kommunale skolemyndigheder kan aflægge besøg hos lærerne med henblik på tilsyn og rådgivning. Finder koordinatoren anledning til at kritisere lærerens undervisning, må dette indberettes til ansættelsesmyndighederne.

Herudover har koordinatoren opgaver med hensyn til at fremskaffe undervisningsmaterialer.

Til en modtagelsesklasse bør der beregnes et lokale af samme størrelse som et almindeligt klasselokale.

Ved indretningen af lokalet bør der tages hensyn til, at undervisningen i vidt omfang må individualiseres. Derfor er en opdeling af lokalet ønskelig. Ved hjælp af reoler kan man skabe små rum, hvor læreren kan undervise mindre grupper af elever, eller hvor eleverne kan

arbejde selvstændigt med f.eks. en båndoptager.

Til holdundervisning beregnes et lokale af mindst halv klassestørrelse. Der- som det er muligt – i betragtning af den forholdsvis ringe tid et hold tilbringer i lokalet – er en særlig indretning af dette ønskelig, jfr. det ovenfor anførte om lokalet for modtagelsesklassen.

Materialer, specielt udarbejdet for fremmedsprogede elever:

ABC for fremmedsprogede elever :

Læse–snakkebog
Øvebog
Ord- og billedkort
Lærerens bog

Dansk for fremmedsprogede elever:

Læseblade (gul)
Øveblade (grøn)
Lærerens bog

Regning for fremmedsprogede elever:

Regne/matematikbog (rød)
Tekst/øveblade (blå)
Facitliste

Dyr i Danmark:

Grundbog
Øveblade A
Øveblade B

Supplerende materiale til ABC for fremmedsprogede elever og

Dansk for fremmedsprogede elever:

»På indkøb i et supermarked«:

1. Grundbog
2. Øvebog
3. Billedlotteri
4. En film (spilletid ca. ¼ time)

Ovennævnte bøger og hæfter m. v er

udsendt af Lærerforeningernes Materialeudvalg.

Supplerende materiale:

Bogmateriale for forskellige klassetrin, som forefindes på skolen, og som skønnes brugbare.

Letlæsningsbøger, materialer beregnet for læseklasser.

AV-midler:

Billeder, dias, film, bånd, flonellografmaterialer, transparenter (overheadprojektor) .

Lærerne må være forberedt på at skulle fremstille en hel del materialer selv. Kasser med ting samt billedkartoteker bør forefindes i klassen.

Materialelisten vil blive løbende revideret, når nye undervisningsmaterialer fremkommer, og de reviderede lister vil kunne rekvireres fra undervisningsministeriets fagkonsulent for undervisningen af fremmedsprogede elever.

Rapport om forsøgsundervisningen i 1974–1976 i en udvidet modtagelsesklasse på Sjællandsgades Skole, København, kan rekvireres samme sted.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 179 af 8. marts 1976.

I henhold til § 4, stk. 6, i lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen fastsættes herved følgende bestemmelser om undervisning af fremmedsprogede elever:

I. Almindelige bestemmelser.

§ 1. Fremmedsprogede børn, der bor her i landet, eller som skal opholde sig her i mindst 6 måneder, er undervisningspligtige efter samme regler som danske børn, jfr. lovens § 32. Disse regler omfatter også børn, der er tilflyttet fra Færøerne og Grønland.

Stk. 2. Forventes opholdet at blive af kortere varighed end 6 måneder, kan børnene med skolekommissionens tilslutning optages i folkeskolen umiddelbart efter deres indrejse eller senere, hvis forældrene anmoder om det.

§ 2. Fremmedsprogede børn, som ønskes undervist i folkeskolen, optages i en almindelig klasse på den skole, som er deres distriktsskole, jfr. dog stk. 2 og lovens § 36, stk. 4. De placeres på det klassetrin, som svarer til deres skolealder. Hvor særlige grunde taler derfor, kan en elev dog med forældrenes samtykke placeres et klassetrin lavere eller højere, jfr. lovens § 11, stk. 1.

Stk. 2. Elever, der er tilflyttet Danmark, efter at de er fyldt 14 år, og som ikke skønnes at ville få rimeligt udbytte af undervisningen i en almindelig klasse, kan optages i en særlig klasse for fremmedsprogede elever, eventuelt ved en anden skole end distriktsskolen, jfr. afsnit III. Beslutning herom træffes af skolekommissionen, i København skoledirektionen, efter indstilling fra distriktsskolens leder, der forinden skal rådføre sig med eleven og forældrene.

§ 3. Elever, der optages i en almindelig klasse, men som på grund af manglende kendskab til dansk har vanskeligt ved at følge undervisningen i klassen, henvises til sprogundervisning i dansk, eventuelt efterfulgt af supplerende faglig undervisning, jfr. afsnit II. Beslutning herom træffes af skolens leder efter samråd med eleven og forældrene.

Stk. 2. Ved skolegangens begyndelse kan elevernes samlede timetal, herunder til sprogundervisning i dansk, være lavere end for klassens øvrige elever, dog mindst 15 ugentlige timer. Undervisningstimetallet sættes i så fald gradvis op, således at eleverne senest ved sprogundervisningens ophør kan undervises i det fulde timetal.

§ 4. Fremmedsprogede elever, hvis personlige udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, er berettiget til specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand efter de herom fastsatte regler. Læseretarderede elever kan dog ikke henvises til specialundervisning, før sprogundervisningen er ophørt.

Stk. 2. En elev kan med forældrenes samtykke fritages for at deltage i undervisning i engelsk, hvis eleven er optaget i folkeskolen på 6. eller højere klassetrin uden tidligere at have modtaget undervisning i dette fag, og det ikke skønnes muligt at afhjælpe elevens manglende forudsætninger gennem supplerende undervisning i faget, jfr. § 8. Beslutning herom træffes af skolenævnet efter indstilling fra skolens leder.

§ 5. Ud over den undervisning, som eleverne skal deltage i efter §§ 2-4, skal der til-

bydes dem undervisning i deres modersmål efter reglerne i afsnit IV.

II. Sprogundervisning i dansk og supplerende faglig undervisning.

§ 6. Formålet med sprogundervisningen er, at eleverne tilegner sig færdighed i at benytte det danske sprog, og at de får kendskab til forholdene her i landet.

Stk. 2. Det skal tilstræbes, at eleverne bliver i stand til at følge den almindelige undervisning i deres klasse og til at deltage i skolens øvrige virksomhed på lige fod med andre elever.

§ 7. Sprogundervisning i dansk gives under en af følgende former.

1. *Modtagelsesklasser*, hvor elever fra en eller flere skoler, eventuelt fra flere kommuner, indføres i skolemiljøet og modtager hele deres undervisning, efterhånden dog kombineret med undervisning i deres almindelige klasse. Elevtallet må ved skoleårets begyndelse ikke overstige 12, medmindre klassen undervises af to lærere i fællesskab.

2. *Hold- eller enkeltmandsundervisning*, hvor eleverne modtager en del af deres samlede undervisning. Det enkelte hold må højst omfatte 7 elever.

§ 8. Supplerende faglig undervisning, der normalt først kan iværksættes efter sprogundervisningens ophør, gives efter reglerne i §§ 2–7 i bekendtgørelse af 5. marts 1976 om folkeskolens supplerende undervisning for tilflyttede elever m. fl.

III. Særlige klasser for ældre elever.

§ 9. En kommune kan, alene eller i samarbejde med andre kommuner, oprette særlige klasser for fremmedsprogede elever, der er tilflyttet Danmark, efter at de er fyldt 14 år, jfr. § 2, stk. 2.

§ 10. Undervisningen i særlige klasser omfatter dels sprogundervisning i dansk, dels undervisning i folkeskolens almindelige fag på 8.–10. klassetrin, tilrettelagt under hensyn til elevernes særlige forudsætninger.

Stk. 2. Den samlede ugentlige undervisningstid for eleverne fastsættes til mindst 24 og højst 30 ugentlige timer.

Stk. 3. Elevtallet i klasserne, der kan

omfatte flere klassetrin, må ved skoleårets lbegyndelse ikke overstige 12, medmindre klassen undervises af to lærere i fællesskab.

IV. Undervisning i fremmedsprogede elevers modersmål.

§ 11. Det påhviler kommunen at tilbyde fremmedsprogede elever, der er optaget i Folkeskolen som undervisningspligtige, undervisning i deres modersmål, medmindre de undervises heri på anden måde.

Stk. 2. Har der meldt sig mindst 12 elever til modersmålsundervisning i samme sprog, og kan der tilknyttes en kvalificeret lærer, jfr. § 14, stk. 2, skal undervisningen gennemføres i kommunen i det pågældende skoleår.

Stk. 3. I andre tilfælde skal kommunen henvise eleverne til modersmålsundervisning, der måtte være oprettet af andre kommuner inden for amtskredsen, i hovedstadsområdet af kommuner inden for dette. Hjemstedskommunen afholder de udgifter, der er forbundet med elevernes deltagelse i undervisningen.

§ 12. Formålet med undervisningen er, at eleverne vedligeholder og udvikler deres kendskab til modersmålet og til forholdene i hjemlandet.

Stk. 2. Det skal tilstræbes, at eleverne ikke mod forældrenes ønske mister tilknytningen til deres hjemland, og at deres eventuelle tilbagevenden til hjemlandet kan lettes.

§ 13. Undervisningen kan foruden elevernes modersmål omfatte hjemlandets historie, geografi og samfundsforhold m. v. Den bør så vidt muligt tilpasses undervisningen i hjemlandet. Der skal dog tillige tages hensyn til eventuelle ønsker fra forældrenes side.

Stk. 2. Undervisningen, der omfatter 3–5 ugentlige timer, gives normalt uden for elevernes almindelige undervisningstid. Undervisningen kan med forældrenes tilslutning henlægges til lørdage.

V. Andre bestemmelser.

§ 14. Undervisningen af fremmedsprogede elever efter reglerne i § 7 og § 10 varetages af lærere, der gennem særlig uddannelse har kvalificeret sig hertil. Enkelt-

mandsundervisning kan dog varetages af lærere uden specialuddannelse.

Stk. 2. Undervisningen i fremmedsprogede elevers modersmål, jfr. afsnit IV, varetages af lærere fra elevernes hjemland såvidt muligt med landets læreruddannelse, eller af danske lærere med særlig uddannelse i det pågældende sprog.

§ 15. Fremmedsprogede elever er berettiget til befordring til og fra undervisningen efter reglerne i lovens § 25.

§ 16. Det fastsættes i skoleplanen, ved hvilke skoler der er oprettet eller i skoleårets løb kan oprettes modtagelsesklasser, jfr. § 7, og særlige klasser for ældre elever, jfr. § 10. Er kommunen forpligtet til at tilbyde modersmålsundervisning i et eller flere sprog, herunder eventuelt ved henvisning til andre kommuner, jfr. § 11, skal det angives i

skoleplanen, på hvilken måde denne forpligtelse opfyldes.

Stk. 2. For modtagelsesklasser skal den ugentlige undervisningstid fastsættes i undervisningsplanen. For klasser for ældre elever udarbejdes en særlig timestfordelingsplan, der optages i undervisningsplanen.

§ 17. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 1976.

Stk. 2. Uanset § 14, stk. 1, kan undervisningen af fremmedsprogede elever indtil videre varetages af lærere uden specialuddannelse, hvis de forpligter sig til at gennemgå de kursus, der måtte blive tilbudt dem.

§ 18. Cirkulære nr. 293 af 30. november 1970 om undervisning i folkeskolen af udenlandske børn ophæves.

Undervisningsministeriet, den 8. marts 1976.

Ritt Bjerregaard.

/ Claus Ulrich.

Bekendtgørelse om folkeskolens supplerende undervisning for tilflyttede elever m. fl.

Bilag 3

Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 178 af 5. marts 1976.

I henhold til § 4, stk. 6, i lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen fastsættes herved følgende bestemmelser om supplerende undervisning eller anden faglig støtte:

§ 1. Supplerende undervisning gives til elever, der midlertidigt har vanskeligt ved at følge den almindelige undervisning i et eller flere fag, fordi de

1) har været uden undervisning i længere tid på grund af sygdom, ophold i udlandet el. lign., jfr. dog stk. 2, eller

2) er overflyttet fra en skole, hvor undervisningen i faget med hensyn til indhold, og metoder væsentligt adskiller sig fra undervisningen på den nye skole.

Stk. 2. Der kan kun i særlige tilfælde gives supplerende undervisning til elever, der har været uden undervisning i mindre end 3 uger eller i så lang tid, at de med forældrenes samtykke må genoptage undervisning på et lavere klassetrin end det, der svarer til deres skolealder, jfr. lovens § 11, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 3. Fremmedsprogede elever er berettiget til undervisning efter de herom fastsatte særlige regler.

§ 2. Formålet med undervisningen er at afhjælpe de vanskeligheder, som skyldes elevens fravær eller overflytning til ny skole.

§ 3. Undervisningen kan gives som enkeltmandsundervisning eller på hold, der højst må omfatte 7 elever.

Stk. 2. Undervisningen gives fortrinsvis i dansk, regning/matematik, engelsk, fysik/

kemi og tysk, men kan, hvor særlige forhold taler derfor, også omfatte andre fag.

Stk. 3. Undervisningen gives fortrinsvis uden for elevens almindelige undervisningstid. Det samlede timetal kan for den enkelte elev ikke overstige 3 ugentlige timer på 1.-4. klassetrin og 5 ugentlige timer på de følgende klassetrin. Timerne kan deles i lektioner, som er kortere end 45 minutter.

Stk. 4. Undervisningen skal være afviklet inden for 12 uger (60 skoledage). Dette tidsrum kan dog forlænges for elever, der har været uden undervisning i mere end et halvt år, eller som er tilflyttet fra udlandet.

§ 4. Undervisningen varetages så vidt muligt af elevens lærer i faget.

§ 5. I tilslutning til eller i stedet for supplerende undervisning kan der ydes eleven særlig støtte og vejledning under den almindelige undervisning i faget, f. eks. med bistand af en anden lærer eller ved, at der stilles særlige hjælpemidler eller særligt materiale til rådighed.

§ 6. Ved enhver overflytning af elever fra en skole her i landet påhviler det den modtagende skole at tage stilling til, om eleven har behov for supplerende undervisning, og i bekræftende fald at indhente de nødvendige oplysninger fra elevens lærere ved den hidtidige skole, jfr. § 1, stk. 1, nr. 2. Oplysningerne kan gives mundtligt.

Stk. 2. Beslutning om iværksættelse af supplerende undervisning eller anden faglig støtte træffes af skolens leder på grundlag

af en indstilling fra elevens lærer i det pågældende fag og efter samråd med eleven og forældrene.

§ 7. Kommunalbestyrelsen eller efter dennes bemyndigelse skolekommissionen, i København skoledirektionen, kan fastsætte nærmere regler om iværksættelse af supplerende undervisning eller anden faglig støtte

og om dennes sædvanlige omfang. Det kan herunder bestemmes, at skolelederens beslutning efter § 6, stk. 2, skal godkendes af skolekommissionen eller af anden myndighed.

§ 8. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 1976.

Undervisningsministeriet, den 5. marts 1976.

Ritt Bjerregaard.

/ Claus Ulrich.

Undervisningsministeriets cirkulæreskrivelse af 27. januar 1978.

(Til alle amtsråd, kommunalbestyrelser, skolekommissioner og skolenævn).

I henhold til undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 179 af 8. marts 1976 om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever påhviler det kommunen at tilbyde fremmedsprogede elever, der er optaget i folkeskolen som undervisningspligtige, undervisning i deres modersmål, medmindre de undervises heri på anden måde.

Modersmålsundervisningen skal varetages af lærere fra elevernes hjemland så vidt muligt med landets læreruddannelse eller af danske lærere med særlig uddannelse i det pågældende sprog.

1. I tilslutning hertil skal man meddele, at modersmåslærere fra fremmedsprogede elevers hjemland kan ansættes som løse vikarer, årsvikarer eller faglærere. Ministeriet er dog – efter drøftelse med Danmarks Lærerforening – indstillet på i henhold til folkeskolelovens § 27, stk. 1, 2. pkt., at imødekomme ansøgninger fra de lokale skolemyndigheder om, at lærere med hjemlandets almindelige læreruddannelse ansættes som timelærere ved det pågældende kommunale skolevæsen til at varetage modersmålsundervisning i vedkommende sprog.

Det forudsættes, at timerne i modersmålsundervisning ikke indgår i den almindelige beregning af stillinger ved kommunens skolevæsen.

2. Timelærere ansat til at varetage modersmålsundervisning kan ikke varetage anden

undervisning og har ikke krav på det for folkeskolens lærere normalt gældende pligtige undervisningstimetal, men får tillagt det antal timer, som etableringen af vedkommende sprogundervisning medfører. Deres tjenestetid kan være under halvdelen af normal fuld tjeneste, uanset bestemmelsen i § 13, jfr. § 17, stk. 2, i undervisningsministeriets cirkulære af 22. juni 1976 om tjenestefrihed og nedsat tjenestetid for folkeskolens tjenestemænd m. fl.

3. Der kan indgås aftale om udlånsordninger, hvorefter en modersmåslærer læser timer i det pågældende sprog ved andre kommuners skolevæsen. Ansættelseskommunen modtager da forholdsmæssig refusion af lønudgiften og evt. befordringsgodtgørelse fra disse andre kommuner. Befordringsgodtgørelse beregnes efter de for tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken gældende regler.

4. Ved fastsættelse af lønanciennitet for de pågældende i forbindelse med ansættelse som timelærer (i lønramme 13/21/23) kan der ikke tillægges anciennitet for forudgående virksomhed uden for Danmark.

5. Såfremt ministeriet godkender en modersmåslærers ansættelse som timelærer, skal det i ansættelsesbrevet anføres, at den pågældende er ansat til at varetage undervisningen i vedkommende sprog. Der er således grundlag for afskedigelse af den pågældende, når der ikke mere er behov for undervisning i sproget. I ansættelsesbrevet

bør endvidere henvises til nærværende cirkulæreskrivelse, hvoraf et eksemplar vedlægges ansættelsesbrevet. I øvrigt finder de i undervisningsministeriets cirkulære af 4. december 1973 om timelærere, vikarer og

faglærere i folkeskolen fastsatte regler om timelærere anvendelse.

6. Ministeriet vil tidligst kunne godkende timelæreransættelser pr. 1. august 1978.

Undervisningsministeriet, den 27. januar 1978.

P.M. V.

E.B.

Hanne Saunte.

Bilag 5

Dato:

Til.....'s
forældre.

Skolevæsenet tilbyder modersmålsundervisning for fremmedsprogede elever. Formålet med denne undervisning er, at Deres barn skal bevare kontakten med hjemlandets sprog og kultur.

Undervisningen, der omfatter 4 lektioner om ugen, er som regel placeret udenfor den almindelige skoletid. Undervisningen varetages af uddannede lærere fra hjemlandet.

Deres barn vil da få undervisning i modersmålet samt i hjemlandets kultur, historie og geografi, men De må ikke forvente, at børnene lærer det samme, som de ville have gjort i hjemlandet.

De almene kundskaber får Deres barn ved den almindelige skolegang sammen med de danske børn.

Hvis De ønsker, at Deres barn skal deltage i modersmålsundervisningen, bedes De straks udfylde nedenstående blanket og aflevere eller sende den til skolen.

De vil derefter få besked fra skolen eller lærerne om tid og sted for undervisningen, og De kan så møde op med Deres barn.

Udgifter til kørsel med bus og tog betales i fornødent omfang af Deres kommune, og undervisningen er i øvrigt gratis.

Med venlig hilsen

INDMELDESEBLANKET

NAVN: CPRnr.:

ADRESSE: TLF:

ønskes undervist på MODERSMÅL:.....

Underskrift:.....

Udfyldes af skolen.

HOLD nr.: TID: SKOLE

LÆRER:

ADRESSE:

Undervisningsvejledning for folkeskolen

1976

1. Dansk
2. Fremmedsprog
3. Undervisningsmidler
4. 1.-2. klassetrin
5. Idræt
6. Formning
7. Sløjd
8. Håndarbejde
9. Hjemkundskab
10. Musik
11. Geografi
12. Biologi
13. Kristendomskundskab
14. Fysik/kemi
15. Regning/matematik
16. Børnehaveklasser
17. Færdselslære
18. Fremmede religioner og andre livsanskuelser
19. Uddannelses- og erhvervsorientering
20. Sundhedslære
21. Maskinskrivning
22. Fotolære
23. Drama
24. Filmkundskab
25. Motorlære
26. Arbejds-kendskab
27. Elektronik
28. Barnepleje

1977

1. Klasselærerfunktionen
2. Samarbejde mellem skole og hjem
3. Samtidsorientering
4. Historie
5. Sygeundervisning

1979

1. Fremmedsprogede elever

Med hensyn til *seksualoplysning* henvises til »Vejledning om seksualoplysning i folkeskolen«, Folkeskolens Læseplansudvalg 1971.

Vedrørende spørgsmål om *undervisningslokalers* udformning og indretning henvises til »Projekteringsgrundlag for folkeskoler«, Folkeskolens Byggeudvalg 1973.

Un 08,07-251

ISBN 87-503-2829-8